

*Ганна Карчева, д.е.н., професор
ДВНЗ «Університет банківської справи», м. Київ*

**ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ
БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

В умовах війни, постійних зовнішніх і внутрішніх загроз, банки повинні постійно впроваджувати та вдосконалювати цифрові технології в банківській діяльності, які б, з

одного боку, задовольняли потреби клієнтів, залишалися надійними і простими в користуванні, доступними з телефону в режимі 24x7 з будь-якого місцезнаходження клієнта на планеті. З іншого боку, саме цифровізація банківської діяльності відіграла важливу роль в забезпеченні фінансової стійкості банків у біфуркаційний період воєнного стану в Україні, дозволила зберегти довіру клієнтів, не допустити масового відпливу коштів клієнтів і втрати банками ліквідності, а з часом і зростання клієнтської бази, зокрема в банках, які мали розвинуті цифрові функціонали. Саме завдяки самоорганізації банків, гнучкості і швидкості прийняття ефективних рішень менеджментом банків та адекватних регулюючих впливів НБУ, діджиталізації банківських процесів, розвитку мобільних додатків, впровадження хмарних технологій в умовах постійного впливу дестабілізуючих екзогенних та ендогенних факторів банкам вдалося підтримувати ліквідність і забезпечити стабільне функціонування.

Зауважимо, що банківська система України напередодні повномасштабного вторгнення Росії в Україну володіла на відміну від попередніх криз (1998 р., 2008-2009 рр., 2014-2015 рр.) певним запасом стійкості: капіталу, ліквідності, резервів за активними операціями тощо [1-3]. Банки напередодні кризи були добре капіталізованими, ліквідними, із налагодженою операційною діяльністю, мали розроблені та погоджені з НБУ плани фінансування в кризових ситуаціях, створили та підтримували достатній обсяг необтяжених високоякісних ліквідних активів на випадок реалізації стрес-сценаріїв. Про стабільність банківської системи в останні передвоєнні роки (1), певну фінансову стійкість банків напередодні війни (2) та під час воєнного стану (3) свідчать параметри, побудованих нами економетричних моделей.

$$Y_{01.01.2020} = - 0,043X_1 - 0,111X_2 + 0,916X_3 - 0,806X_4 + 0,174X_5 - 388,2 \quad (1)$$

$$R^2 = 0,913,$$

$$Y_{01.01.2022} = - 0,029X_1 - 0,069X_2 + 0,854X_3 - 0,046X_4 - 0,498X_5 - 157,3 \quad (2)$$

$$R^2 = 0,953,$$

$$Y_{2022} = - 0,036X_1 + 0,031X_2 + 0,300X_3 - 0,051X_4 - 0,299X_5 - 41,5 \quad (3)$$

$$R^2 = 0,846,$$

де: Y – фінансовий результат; X_1 – загальні активи; X_2 – високоліквідні активи; X_3 – балансовий капітал; X_4 – резерви на покриття ризиків за активними операціями; X_5 – адміністративні витрати; R^2 – коефіцієнт детермінації.

Слід зазначити, що економетрична модель, побудована за даними генеральної сукупності банків станом на 01.07.2022 р. свідчить про певну її стабілізацію в складних умовах воєнного стану (3). В той же час для банків актуальним залишається забезпечення фінансової стабільності, покращення якості активів, зниження ризиків, цифровізація бізнес-процесів, яка б сприяла зниженню витрат та підвищенню ефективності діяльності банків. Зауважимо, що банки в часи війни різко скоротили адміністративні та інші операційні витрати (табл. 1). Їх частка в загальних витратах по банківській системі за 8 місяців 2022 р. порівняно з попереднім роком знизилася з 51,1% до 29,6%.

Таблиця 1

Рівень адміністративних та інших операційних витрат в розрізі груп банків станом на 01.09.2022 р.

Групи банків	Рівень адміністративних та інших операційних витрат, % до активів	Найнижчі витрати по групі, % до активів	Найвищі витрати по групі, % до активів	Розмах варіації, в.п.
Банки з державною часткою	3,81	1,37	6,05	4,68
Банки іноземних банківських груп	4,53	1,44	22,36	20,92
Банки з приватним капіталом	6,29	0,85	26,00	25,15
Банківська система	4,50	0,85	26,00	25,15

Джерело: розроблено автором за даними джерела [4]

Проведений аналіз в розрізі груп банків засвідчив, що найнижчий рівень трансакційних витрат у річному вимірі мають державні банки – 3,81% до активів, а найвищий рівень – традиційно банки з приватним капіталом – 6,29% (по банківській системі – 4,5%). Найвищий рівень адміністративних витрат серед банків з державною часткою має АТ «Ощадбанк» (6,09%), банків з іноземним капіталом – АТ «Банк Форвард» (22,36%), банків з приватним капіталом - АТ «БТА банк» (26,0%). Як бачимо, групи банків є неоднорідні за рівнем адміністративних витрат, про що свідчить розмах варіації показника. Банківська система включає значну кількість малих банків, в яких рівень адміністративних витрат є неспіввимірним з обсягами діяльності і ці банки часто не мають достатнього потенціалу для впровадження сучасних цифрових технологій, зручного клієнтського сервісу, забезпечення ефективного віддаленого банкінгу, розвитку мобільного додатку.

Список використаних джерел:

1. Карчева Г.Т., Карчева І.Я. Інноваційний розвиток та ефективність банків в умовах цифрових трансформацій. Управління інноваційною діяльністю: теорія і практика: колективна монографія/ за заг. ред. д.е.н., професора Витвицької О.Д. Київ: ТОВ «АГРАР МЕДІА ГРУП», 2021. С. 206-226
2. Карчева Г.Т., Карчева І.Я. Теоретичні та практичні аспекти управління фінансово-економічною безпекою банків. Збірник наукових праць «Економічний аналіз». 2022. т.32. № 1. С. 188-198.
3. Механізми забезпечення ефективності та конкурентоспроможності банківської системи та економіки України : монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук Г. Т. Карчевої. Київ : ДВНЗ «Університет банківської справи», 2019. 311 с.
4. Офіційний сайт Національного банку України: веб-сайт. URL: <http://bank.gov.ua/>